

Gäller för: Södra Älvsborgs Sjukhus

Giltig från: 2026-03-11

Innehållsansvar: Jenny Andersson, (jenol4), Hygiensjuksköterska

Giltig till: 2028-03-11

Granskad av: Jon Edman Wallér, (joned6), Överläkare

Godkänd av: Jerker Nilson, (jerni1), Chefläkare

Vattkoppor eller generaliserad herpes zoster (bältros) - vårdhygieniska rutiner, SÄS

Sammanfattning

Varicellavirus sprids som luftburen smitta vid primärinfektion eller generaliserad herpes zoster (bältros). Vid bältros med enbart lokal utbredning är smittan inte luftburen.

Denna rutin ska ses som ett komplement till Vårdhandboken, avsnitt [Herpesinfektioner, vård och behandling](#). Rutinen beskriver åtgärder för att förhindra att smittspridning av varicellavirus sker på SÄS.

Förändringar sedan föregående version

Redaktionella ändringar. Justering av bilagor.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Förändringar sedan föregående version	1
Bilagor	2
Bakgrund.....	2
Förutsättningar	2
Smittrisk.....	2
Riskgrupper för allvarlig VZV-sjukdom	2
Genomförande	2
Profylax/expositionsbehandling.....	2
Patientplacering.....	3
Medarbetare och besökande.....	3
Patienttransporter	3
Röntgen eller annan konsultavdelning.....	3
Städning, tvätt, avfall	4
Obduktion	4
Risk för smittspridning - åtgärder	4
Dokumentinformation.....	5
Länkförteckning.....	5

Bilagor

- Bilaga 1, [Vattkoppor Brev till patient \(vgregion.se\)](#)
- Bilaga 2, [Vattkoppor- Rapportblad för smittspårning vid misstänkt och bekräftad sjukdom på SÄS](#)

Bakgrund

Vattkoppor orsakas av varicella zoster-virus (VZV) som sprids från person till person genom direkt/indirekt kontakt, inandning av aerosoler från skadade blåsor vid akut varicella eller genom patientens utandningsluft.

Efter primärinfektionen finns virus latent i nervsystemet och kan aktiveras senare i livet i form av herpes zoster (bältros). I undantagsfall kan bältros spridas i kroppen, generaliserad herpes zoster.

Förutsättningar

Smittrisk

VZV kan spridas via luften vid primärinfektion (vattkoppor) eller generaliserad bältros. Vid bältros med enbart lokal utbredning är smittan inte luftburen. Vid luftburen smitta finns risk för smittspridning till patienter i delade lokaler såsom väntrum eller till efterföljande patient i ett mottagningsrum. Det är därför av stor vikt att undersökning av en patient med misstanke om vattkoppor sker i rätt lokal.

Medarbetares immunitetsstatus för VZV-infektion ska efterfrågas vid nyanställning, se riktlinje [Personalinfektioner samt immunitetskontroll och vaccination av personal, SÄS](#).

Riskgrupper för allvarlig VZV-sjukdom

- Individer med nedsatt immunförsvar på grund av sjukdom eller läkemedel.
- Nyfödda vars mammor insjuknat med vattkoppor i anslutning till förlossning.
- Gravida icke-immuna.
- Vuxna icke-immuna.

Genomförande

Profylax/expositionsbehandling

Se sjukhusövergripande riktlinje [Vattkoppor och bältros – förebyggande behandling \(SU + barnläkarföreningen\)](#).

Patientplacering

Vid misstanke om vattkoppor eller generaliserad herpes zoster, ska patienten undersökas och vårdas på isoleringsrum för luftburen smitta som finns på akutmottagningen, infektionsmottagningen, infektionsavdelningen samt IVA. Se även rutin [Mässling eller vattkoppor – val av mottagning på SÄS vid smittrisk](#) för stöd i valet av mottagningslokal.

Patient med lokaliserad bältros kan samvårdas med annan patient som är immun mot varicella och ej immunnedsatt.

Patient som exponerats för vattkoppsvirus och som är icke immun eller har okänd immunitet mot vattkoppsvirus ska undersökas och vårdas på isoleringsrum från och med dag 9 till och med dag 21 efter vattkoppsexponering.

Medarbetare och besökande

Vid misstanke om vattkoppor eller generaliserad herpes zoster:

- Enbart medarbetare och besökande med immunitet mot vattkoppor får vistas hos patienten.
- Icke-immun (kan kontrolleras med serologi) ovaccinerad, exponerad personal, se [Vårdhandboken](#).
- Medarbetare som har lokaliserad bältros, se [Vårdhandboken](#) och samråd med vårdhygien.
- Besökande informeras om smittrisk.

Patienttransporter

Undvik onödiga transporter. Planera transportväg och tidpunkt; och om möjligt utomhus. Patient som tolererar munskydd förses med detta. Om patienten ej tolererar munskydd förses hen med näsdukar att hosta i samt plastpåse för uppsamling av dessa. Informera transportör att patienten inte ska placeras i väntrum utan ska direkt till vådrum.

Röntgen eller annan konsultavdelning

- Överväg om undersökningen kan göras på vådrummet alternativt skjutas fram.
- Mottagande enhet, exempelvis röntgenavdelningen, ska informeras om misstänkt luftburen smitta. Patienten ska omgående tas om hand på rum med stängd dörr. Återtransport ska efter avslutad undersökning ske utan dröjsmål.
- Enbart personal som är immun mot vattkoppor ska vistas i undersökningsrummet.

- Icke-immun patient ska inte tas in i aktuellt undersökningsrum/vårdrum under de två närmast påföljande timmarna.
- Om patienter eller personal som kan vara icke-immuna har utsatts för smittrisk, ska de listas (bilaga 2, rapportblad för smittspårning), informeras om smittrisk (bilaga 1, informationsbrev) och behov av åtgärder för att förhindra smittspridning i vården vidtas.

Städning, tvätt, avfall

Se rutin [Luftvägssmitta – checklista vårdhygieniska rutiner](#).

Obduktion

- På remiss ska tydligt framgå att patienten har haft eller misstänks ha haft vattkoppor.
- Obduktion ska utföras av immun personal.

Risk för smittspridning - åtgärder

Vid misstanke om risk för smittspridning från person med misstänkt eller verifierad smittsam varicellasjukdom ska en vid smittspårning enligt nedan inledas snarast. Smittspårningen kan sedan smalnas av utifrån bedömning av Vårdhygien och/eller epidemiskt beredningsutskott.

- kontakt med infektionskonsult/bakjour tas för beslut om vidare omhändertagande. Bekräfta att diagnosen stämmer, vid behov med provtagning.
- vårdhygien informeras, tfn **2904** (kontorstid).
- Upprätta listor (bilaga 2) över alla exponerade patienter och personal så snart som möjligt.
- Exponering för vattkoppsvirus innebär att ha vistats i samma lokal – vårdrum, korridor eller väntrum - samtidigt som, eller inom 2 timmar efter, indexpatienten. Personer med flyktig, kortvarig kontakt till exempel passage genom väntrum eller korridor, behöver inte listas.
- Kontakta de exponerade individerna på listorna. Efterfråga om de är immuna (det vill säga har haft vattkoppsjukdom), är gravida eller har nedsatt immunförsvar på grund av allvarlig sjukdom eller behandling (till exempel cellgifter).
- För vidare åtgärder, se respektive lista för personal och patienter (bilaga 2).

Ställningstagande till postexpositionsprofylax ska ske i samråd med infektionsläkare utifrån riktlinje [Vattkoppor och bältros – förebyggande behandling \(SU + barnläkarföreningen\)](#).

Följ sedan riktlinje [Luftvägssmitta utbrottshantering SÄS](#) och ta utifrån denna ställning till om chefläkare (alternativt lokal tjänsteman i beredskap under jourtid) ska informeras för eventuellt sammankallande av epidemiskt beredningsutskott.

Dokumentinformation

För innehållet svarar

Jon Edman Wallér, läkare, Vårdhygien, SÄS

Uppdatering 2026-02-09:

Jenny Andersson, hygiensjuksköterska, Vårdhygien, SÄS

Remissinstanser

-

Fastställt av

Jerker Nilson, chefläkare, SÄS

Nyckelord

Vattkoppor, varicellae, varicella-zostervirus, bältros, herpes zoster, VZV, immunglobulin, profylax, luftburen smitta

Länkförteckning

- Vårdhandboken: Herpesinfektioner, vård och behandling, underrubrik Varicella-zoster virus.
www.vardhandboken.se
- Luftvägssmitta – riktlinje för att förhindra smittspridning vid Södra Älvsborgs Sjukhus. Sjukhusövergripande riktlinje, SÄS
<https://hittadokument.vgregion.se/sas>
- Personalinfektioner samt viss immunitetskontroll och vaccination av personal. Sjukhusövergripande riktlinje, SÄS
<https://hittadokument.vgregion.se/sas>
- Vattkoppor och bältros – förebyggande behandling (SU + barnläkarföreningen). Sjukhus övergripande rutin, SÄS
<https://hittadokument.vgregion.se/sas>
- Mässling eller vattkoppor – val av mottagning på SÄS vid smittrisk. Sjukhusövergripande rutin, SÄS
<https://hittadokument.vgregion.se/sas>
- Luftvägssmitta – checklista vårdhygieniska rutiner. Sjukhusövergripande rutin, SÄS
<https://hittadokument.vgregion.se/sas>
- Luftvägssmitta - utbrottshantering. Sjukhusövergripande riktlinje, SÄS
<https://hittadokument.vgregion.se/sas>

- Epidemiplan, ingår i SÄS Kris- och Katastrofmedicinska beredskapsplan.
<https://insidan.vgregion.se/forvaltningar/sodra-alvsborgs-sjukhus/stod-och-tjanster/sakerhet-och-krisberedskap/sas-kris--och-katastrofmedicinska-beredskapsplan>

Information om handlingen

Handlingstyp: Rutin

Gäller för: Södra Älvsborgs Sjukhus

Innehållsansvar: Jenny Andersson, (jenol4),
Hygiensjuksköterska

Granskad av: Jon Edman Wallér, (joned6), Överläkare

Godkänd av: Jerker Nilson, (jerni1), Chefläkare

Dokument-ID: SAS9642-738863596-364

Version: 11.0

Giltig från: 2026-03-11

Giltig till: 2028-03-11